

2. opredeljevanje (določanje) položajev in vlog subjektov ter drugih sestavin procesa

3. predvidevanje dogajanja:

- proučevanje razmerja med konstitutivnimi sestavinami
- aktivnosti subjektov (učencev in učiteljev)
- didaktične komunikacije
- organizacijskih oblik in potek procesa (načrtnost in sistematičnost)

Pri načrtovanju i.p. gre za artikulacijo (oblikovanje) tega procesa od globalne do neposredne izvedbene ravni. Gre torej za oblikovanje v strukturnem smislu.

Govorimo o:

1. makroartikulacija (globalno načrtovanje in priprava)

Gre za pripravo in načrtovanje celotnega i.p.. Na tej ravni govorimo o nastajanju programa, kurikula.

2. mikroartikulacija (operativno načrtovanje in priprava)

Na tem področju učitelji pomembno sodelujejo. Nanaša se na najmanjše sestavne dele i.p. in oblikuje širše didaktične enote in celote. Gre za pripravo podrobnega učnega načrta (vsako šolsko leto), didaktičnih sklopov in neposredno pripravo učitelja na pouk.

Ravnamo se po principih:

- celovitosti
- pomembnih komponent in faz i.p.
- kontuitete (povezanost ciljev, vsebine i.p.)
- jasnosti (nedvoumno oblikovanje ciljev, vsebine in postopkov)
- notranje usklajenosti posameznih komponent
- primernosti (namen izobraževanja, učence, druge okoliščine)
- reverzibilnosti (dopolnjevanje pomanjkljivosti)

izobraževalni program (makroartikulacija; celotno konkretno izobraževanje ali šolanje)

podrobni učni načrt (mikroartikulacija; posamezni razredi, eno šolsko leto)

didaktični sklopi (sklenjeni širši deli učnega načrta)

didaktične enote (ure pouka)

Razjasnitev različnih terminov:

kurikulum

- obsega cilje, vsebine, poti osvajanja znanja, evalvacijo (vrednotenje), učbenike in učna sredstva
- je urejen sklenjen proces, ki ga sestavljajo faze od načrtovanja preko izvedbe, verifikacije² in končnega vrednotenja

program (v tuji strokovni literaturi: educational program)

- po pomenu se približuje terminu kurikulum

učni načrt

- je šolsko upravni dokument, ki skupaj s predmetnikom določa vzgojno-izobraževalni profil šole, splošne učne cilje, predpisuje učne predmete, njihove cilje, obseg in globino vsebine, ter predvidi sistematično razporeditev učnih vsebin

Programi (kurikula) in učni načrti imajo naslednje funkcije:

- zagotavljajo uresničevanje posameznikovih in družbenih potreb po izobraževanju
- zagotavljajo enotnost ali primerljivost izobraževanja
- so osnova operativnemu načrtovanju in pripravi procesa izobraževanja in vzgajanja
- so v oporo in pomoč učiteljem in učencem (tudi orientacija staršem)

Program običajno vsebuje naslednje sestavine:

- ime in vrsto programa
- cilj (globalni)
- trajanje izobraževanja
- strukturo (predmetnik)
- pogoji za izvajanje
- spremljanja izvajanja, preverjanja in vrednotenje

2 1. Ugotoviti pravilnost, ustreznost česa glede na dejstva v stvarnosti; preveriti, preizkusiti.

2. Uradno ugotoviti skladnost s predpisi, zahtevami; potrditi, priznati.

NAČRTOVANJE IN PRIPRAVA

SESTAVINE

RAVNI

CILJI

GLOBALNA (KONČNA)

VSEBINE

ETAPNA (VMESNA)

PROCES

NEPOSREDNA (IZVEDBENA)

Na globalni (končni) ravni običajno oblikujemo učiteljev podrobni učni načrt. Podrobni učni načrt je učiteljev dokument, ki je izvedbena varianta nacionalnega učnega načrta. V podrobnem učnem načrtu so upoštevane posebnosti, ki jih prinaša okolje. Podrobne ali letne učne načrte učitelji pripravljajo za vsako leto do začetka šolskega leta. Potem jih razčlenijo na širše logične sklenjene celote, ki morajo upoštevati globalno raven priprave (podrobni učni načrt) in etapno raven. Na osnovi globalne in etapne priprave se učitelj pripravlja na učno uro.

Učiteljevo načrtovanje in priprava na globalni ravni obsega:

- proučevanje, perodizacijo in operativizacijo ciljev (učitelj pregleda cilje iz nacionalnega učnega načrta, se z njimi seznanja in jih napiše v svoj podrobni učni načrt)
- analizo, aktualizacijo in členitev učne vsebine
- spoznavanje učencev
- spoznavanje neposrednih in posrednih okoliščin
- oblikovanje splošnih didaktičnih odločitev
- organizira izvajanje procesa

Etapno načrtovanje in priprava lahko predstavimo kot vmesna raven med globalno (končno) in neposredno (izvedbeno) ravno. Težišče načrtovanja se na tej ravni prenese na širše didaktične celote, ki jih imenujemo didaktični sklopi. Didaktični sklop opredeljujemo kot zaokroženo logično sklenjeno širšo didaktično celoto, ki jo oblikujemo za uresničevanje etapnih ciljev.

Ta didaktični sklop ima povezovalno funkcijo. Navzgor je povezan s podrobnim učnim načrtom, navzdol pa pomembno vpliva na učiteljevo neposredno pripravo na pouk. Uresničevanje tega didaktičnega sklopa naj se veže na en teden (20-30 ur).

Etapno načrtovanje pomembno upošteva globalno raven in zajma naslednje komponente in vidike:

- načrt in priprava ciljev (globalne cilje razčlenimo na etapne)
- načrtovanje in priprava vsebine (členitev vsebine na logično sklenjene manjše celote)
- razmislek o različnih didaktičnih pristopih
- predvideva aktivnost izvajalcev (učiteljev in učencev)
- sredstva didaktične tehnologije

- časovno razporeditev

Načrtovanje in priprava i.p. na neposredni (izvedbeni) ravni pomeni, pripravo posameznih didaktičnih enot. Didaktična enota nam pomeni vsebinsko in časovno zaokroženo celoto v kateri uresničujemo postavljene operativne cilje.

Preden začne učitelj s strukturiranjem didaktične enote, mora proučiti naslednje pomembne vidike:

- psihološkega (učitelj se seznanja z značilnostim učencev, njihovo motivacijo...)
- vidik ciljev (kaj je cilj didaktične enote)
- vidik vsebine (obseg, globina vsebine, njena sporočilnost)
- vidik učitelja (učitelj je kreator, nekaterim posveča večjo in nekaterim manjšo pozornost, »metodični konjički« - nekatere učne metode raje uporablja kot druge)

Operativni učni cilji so jasno, natančno zapisani cilji, ki so prevrtljivi.

Vrste učnih ciljev:

- splošni
- vmesni (grobi)
- natančni (operativni, fini)

SPLOŠNI

VMESNI

NATANČNI

Komensky sledi pri artikulaciji didaktične enote spoznavni teoriji in zakonitostim spoznavnega procesa. Oblikuje naslednje stopnje:

1. opazovanje (čutno zaznavanje)
2. učiteljeva razlaga (seznanjanje in sprejemanje informacij, najobširnejša stopnja)
3. ponavljanje (utrjevanje, razširjanje, poglobljanje in zadrževanje učne snovi)
4. preverjanje (povratna informacija o uspešnosti)
5. ocenjevanje

Herbart pravi, da v didaktični enoti potekajo pomembni duševni procesi. Didaktična enota naj bo oblikovana tako, da bodo ti procesi zaživel v polni meri, da bodo medsebojno usklajeni in da si ne bodo nasprotovali. Oblikoval je naslednje formalne stopnje:

1. jasnost (učenci dobijo jasne vzgojno-izobraževalne informacije)
2. asociacija (povezovanje pridobljenih informacij z že znanimi)
3. sistem (sistematizacija znanja)
4. metoda (učenci naj bi znanje znali uporabiti)

Ziller (Herbartov učenec) stopnjo jasnosti razčleni na analizo in sintezo. Pravi, da so v okviru didaktičnih enot pomembne naslednje stopnje:

1. analiza
2. sinteza
3. asociacija
4. sistem
5. metoda (uporaba znanja)

Rein govori o:

1. pripravi
2. razlaganju
3. združevanju
4. razumevanju
5. uporabi

Willman pravi, da so v didaktični enoti pomembni in se prepletajo:

1. psihološki potek (sprejemanje, razumevanje in utrjevanje)
2. logični potek (analiza in sinteza)
3. didaktični potek (predočevanje, pojasnjevanje in vadenje)

Didaktična enota naj vsebuje naslednje elemente:

1. **Uvod**

Naj bo kratek in učinkovit. Namen uvoda je pritegniti učence in jih usmeriti k predvidenemu delu. *Napoved cilja* je kratek korak ob zaključku uvoda.

2. **Osrednji del**

Pomeni obravnavo nove učne vsebine (obdelava in posredovanje informacij, usmerjanje k rabi virov, doseganje delnih ciljev, vaja in ponavljanje). Je najobširnejši del didaktične enote (običajno cca 25-30 minut).

3. **Verifikacija**

Ima povratne učinke. Skušamo ugotoviti kaj se je v procesu dogajalo. Pomembno vlogo ima preverjanje in ocenjevanje znanja.

4. **Sklep**

Naj bo kratek in učinkovit. Učitelj poveže misli, jih uredi, zaključi uro, povzame, pove kaj sledi (pomembna motivacija za učence).

Didaktična enota je utemeljen in povezan niz didaktičnih situacij, ki so povezane z didaktičnimi koraki. Korak pomeni prehod iz ene situacije v drugo. Didaktična situacija je zveza s predhodno in naslednjo situacijo. V pripravi je potrebno opredeliti funkcije vsake didaktične situacije in njene sestavine. Funkcije didaktične situacije so lahko spoznavanje, osvajanje, povzemanje, analize, sinteza, uporaba znanja, ponavljanje in utrjevanje. Ob tem je potrebno upoštevati naslednje determinante:

- delne cilje
- vsebino
- ravnanje učitelja
- ravnanje učencev

- organizacija
- pomoč učencem
- povratna informacija
- različne korekcije

Pisna priprava na pouk je potrebna, vendar naj ne bo zelo obširna. Biti mora jasna in temeljita in naj vsebuje elemente, ki nam bodo pomagali, da bo naše delo potekalo tekoče.

Sestavine priprave didaktične enote (obrazec)

(splošno evidenčni podatki)

šola:....., razred:....., predmet:.....
 datum:....., učitelj:.....,

(didaktično pomembne sestavine)

1. 1. naslov didaktičnega sklopa:.....(kam sodi naša did. enota, dokumentacija)
 2. cilj didaktičnega sklopa:..... ...(kateri splošnejši cilj v tem tednu, mesecu zasleduje)
2. 1. naslov did. enote:.....(npr. načrtovanje in priprava i.p.)
 2. cilj did. enote:.....(npr. slušatelji znajo napisati pripravo)
 3. vsebina did. enote:.....(načrtovanje, priprava)
 4. metode in oblike did. enote:.....(razlaga, razgovor, demonstracija, prikazovanje...)
 5. didaktične sredstva:.....(grafoskop, zemljevidi...)

(strukturne enote)

1. Uvod (napoved cilja/namena)
2. Osrednji del
3. Verifikacija
4. Sklep

Opombe (dopolnitve, spremembe, zapis did. analize)